

ZPRAVODAJ

PRO KULTURNÍ PRACOVNÍKY
V ARMÁDĚ ČESKÉ REPUBLIKY

4/94

PROMĚNY NÁRODNÍCH AKCÍ NEPROFESIONÁLNÍHO UMĚNÍ

Úvodem musím vysvětlit, jaké akce mám na mysli. Přívlastek „národní“ totiž může dát své akci jakýkoliv pořadatel. Také např. ve folkloru nebo vokálním umění se nejen národní, ale přímo evropské či dokonce světové festivaly v Čechách a na Moravě rozbujely. Přitom ambice pořadatelů a uznání jejich festivalu za národní či evropský nemusí jít zrovna ruku v ruce. Chci tedy informovat o těch festivalech, přehlídkách a soutěžích, které mají záštitu MK ČR, výběr na ně dává šanci ucházet se o účast každému tělesu a nikoliv v poslední řadě jsou širokým společenstvím amatérů jako národní uznávány. Musím poznamenat, že poslední kritérium je výrazný znak polistopadového vývoje. V minulosti bývaly přehlídky vyhlašované MK ČR něčím, co se jakoby samozřejmě uskutečňuje, o co se někdo - v drtivé většině stát - postará. Amatérů se nikdo neptal, jaké přehlídky chtějí mít. Dnes tyto akce přešly do pozice veřejně uznávané a pocitová-
né občanské potřeby.

V uplynulých čtyřech letech tyto národní přehlídky doznaly řadu podstatných změn. Proměnila se jejich příprava, zvýšil se organizační a ekonomický podíl pořadatelských míst, významným spolupracujícím subjektem jsou občanská sdružení s národní působností, rovněž se proměnil význam přehlídek pro obor a v neposlední řadě jejich koncepce a způsob financování. Jde o proces, který nelze považovat za uzavřený. Tato otevřenost vyplývá jednak z povahy věcí samotných, tj. jednak z proměnlivosti potřeb amatérského umění, jednak z plurality subjektů v něm působících a proměn jejich pozice v jednotlivých oborech. Je rovněž faktem, že český systém přehlídek s výběrovými regionálními koly je s výjimkou Slovenska evropským i světovým unikátem, jenž však přinesl našemu neprofesionálnímu umění kvalitu. Řadu uměleckých oborů u nás tvoří totiž většinou právě amatéři (*sborový zpěv, scénický tanec, symfonická a komorní tělesa*) a nejlepší z nich patří svou uměleckou kvalitou ke špičkám evropským či světovým (*divadlo, sbory, především dětské, scénický tanec, folklorní soubory*).

Podívejme se blíže na jednotlivé změny a vývojové tendence. V minulosti rozhodovala o koncepci a realizaci akce státní instituce /*ÚKVČ*/. Místo bylo jen jakýmsi výkonným orgánem bez možnosti podílet se na výsledné tváři přehlídky. Nikoliv náhodou měli proto např. pořadatelé Jiráskova Hronova dojem, že jim jejich festival, který v roce 1935 založili místní ochotníci, „ukradli“ úředníci z Prahy /*citát z dopisu prvnímu polistopadovému ministru kultury prof. Lukešovi*/. O svůj podíl na přehlídkách se samozřejmě hlásí i střechová občanská sdružení, která artikulují požadavky, názory a potřeby amatérů. V současnosti se všechny subjekty /*občanská sdružení, realizační místo, pracoviště ARTAMA, nadace, MK ČR a další*/ setkávají ve festivalových výborech, které hlasováním rozhodují

o zásadních otázkách. Po dohodě všech subjektů je pracoviště ARTAMA pověřováno rolí odborného gestora. Gestorství zahrnuje zpracování návrhu koncepce akce /projednané v odborné radě odboru/ včetně zaměření seminářů a dílen, sestavení programu akce, jednání se soubory, rozesílání propozic, nábor seminářistů apod.

Pokud jde o podíl místa, prošel složitým vývojem. Pořadatelé renomovaných festivalů, např. Jiráskova Hronova, si museli vyzkoušet vlastní cesty - vypsání veřejného konkursu o účast na přehlídce, svolání divadelních souborů na přípravné jednání do Hronova a další. Tyto pokusy však nepřinesly potřebnou uměleckou kvalitu a nenaplnily tak ambice pořadatelů. Dnes radnice, a nejen v Hronově, si uvědomuje, že festival je důležitý pro image města a pro jeho hospodářský rozkvět. Spolupráci s občanskými sdruženími a pracovištěm ARTAMA pocítují jako nutnost. Polistopadová euforie pořadatelských míst, že vše zvládnou sama /"dejte nám peníze a odejděte"/ patří minulosti. Samotná skutečnost, že MK ČR akce zaštiťuje a podílí se na jejich ekonomice, zvyšuje zájem státní správy i místní samosprávy, přivádí sponzory především z řad místních podnikatelů.

K proměně došlo rovněž ve významu přehlídek, festivalů a soutěží pro jednotlivé obory. Přehlídky jsou motivací pro činnost, vedou k hlubšímu zájmu o obor, jsou příležitostí pro porovnávání umělecké úrovně. Především jsou však místem setkávání amatérů, v němž se formuje obor jako neformální celek sui generis. V uplynulých čtyřech letech právě fakt existence národních přehlídek sehrál rozhodující roli při rozhodování řady souborů, zda mají ukončit činnost, popř. ji znovu obnovit.

Výrazně se proměnily i akce samotné. Ve spolupráci všech subjektů byly zvažovány koncepce akcí a jejich periodicitu. Tak se zrodila koncepce Jiráskova Hronova jako scénické žatvy /do roku 1990 byl Hronov národní přehlídkou činoherního amatérského divadla, v němž se jiné žánry objevovaly jako hosté, např. mimo hlavní program/. Festivalu mladého amatérského divadla /FEMAD/ jako scénické žatvy divadla pro děti /do roku 1990 byl přehlídkou těch, kteří nebyli žádoucí na JH/. Festival sborového umění má tříletý cyklus, v němž se střídá národní ročník s mezinárodním a mezinárodní skladatelskou soutěží. Festival komorní a symfonické hudby, který byl do roku 1990 realizován v jednom místě, získal podobu festivalových koncertů v různých místech ČR, což jednak snižuje ekonomické náklady /více se podílejí jednotlivá místa/, jednak podporuje aktivizaci kulturního života /kruhy přátel hudby/ a posiluje pozici místního tělesa, jemuž díky umělecké úrovni byla svěřena čest pořádat a účinkovat na festivalu vyhlášeném MK ČR. Své tvrzení mohou doložit např. účastí politických špiček okresu a města na jednotlivých koncertech. Rozpočet přehlídek je využíván pro následné dílny a semináře v dalších místech, reprízy výstav amatérských výtvarných a fotografických děl, vydávání odborné literatury apod.

Změny v počtu národních akcí zaštiťovaných MK ČR vyplývají jednak z kvalitativních změn v oblasti neprofesionálního umění, jako je např. vznik specializovaných občanských sdružení, jež plně převzala v některých oborech činnosti realizované státní institucí /např. soutěžní tanec Asociace amatérského sportovního tance/, jednak z procesu deetatizace. Pokud o národní akci projevil zájem některý nestátní subjekt, vzdalo se MK ČR jejího vyhlášení /např. agentura DOLS převzala pořádání Kmochova Kolína, agentura Lyra pořádání soutěže dětských

pěveckých sborů v Olomouci apod./. Tyto subjekty mají možnost ucházet se o státní příspěvek v konkursním řízení. Pro nevelký zájem veřejnosti se postupně vytratily akce pro dospělé výtvarníky, jako byly BAG, popř. AMO.

Podstatným vývojovým rysem je rovněž rozdílný ekonomický vklad ministerstva kultury. Zatímco ještě v roce 1990 pokrýval státní příspěvek všechny náklady akce, v současné době je jeho velikost diferencována a pohybuje se mezi 25-58 %. Nejvyšší je u dětských akcí, kde zájem sponzorů je nejmenší. Potěšitelný je přístup ministerstva školství, které se podílí prostřednictvím pracoviště ARTAMA na financování regionálních přehlídek dětských sborů a uměleckého přednesu mladých lidí a prostřednictvím občanských sdružení na financování některých národních přehlídek. Příspěvek MŠMT např. na Loutkářskou Chrudim je účelově vázán na vystoupení a pobyt dětských loutkářských souborů. Rozhodující sponzorský podíl podnikatelského subjektu je spíše výjimkou. Oněmi výjimkami jsou např. Česká spořitelna u Jiráskova Hronova /hradí 300 000 Kč z celkových nákladů ve výši cca 600 000 Kč/, Jademá elektrárna Dukovany u Divadelní Třebíče, Telecom u světového festivalu UNICA 94. Tato čísla jsou však v souladu s mezinárodními zkušenostmi. Např. nizozemské ministerstvo kultury uvádí údaj 1,5 % sponzorského podílu na celkovém financování kulturní oblasti v zemi.

Jaký je výhled pro rok 1995? Ministerstvo kultury, které se cítí být v pozici státního aparátu, nikoliv odborné instituce, upouští od přímého vyhlašování národních akcí. Pověřilo zařízení IPOS ARTAMA, jež není přímou součástí ministerstva, aby přehlídky pořádalo za příspěvů MK ČR spolu s pořadatelským místem /např. městem Hronov/ ve spolupráci s občanskými sdruženími a dalšími národními subjekty. Většina příspěvků na tyto akce půjde také prostřednictvím občanských sdružení, nikoliv státního zařízení. Na postavení a roli festivalových výborů a odborné spolupráci pracoviště ARTAMA se nic nemění. Informace o jednotlivých akcích včetně postupových kritérií budou jistě zveřejňována i na stránkách zpravodaje.

Lenka Lázňovská

DIVADELNÍ DÍLNA, VYSTUPE SJ!

Není nic smutnějšího než pohled na vypuštěný rybník, napadlo leckterého účastníka **druhého ročníku Divadelní dílny**, která se opět konala v Pístovickém mlýně u Vyškova, když autobus zastavil u hráze. Chmurné myšlenky však rázem zaplašila vstřícná a srdečná atmosféra, která se záhy vytvořila ve velké mlýnské sednici při vzájemném seznamování. To bylo ve svém půvabu tak nakažlivé, že

Z festivalu Divadelní Bechyňe '94

se spontánně počali seznamovat i ti, kteří pracují ve stejném divadelním souboru. Kupodivu nikomu nevadila ani přítomnost „vrchnosti“, tedy zástupce náčelníka oddělení kultury GŠ plk. Kalivody. Buď to bylo dáno jeho upřímným zájmem o problémy divadelníků, nebo jednoduše tím, že ani ve svérázné komunitě lidí praštěných divadlem nepůsobil jako vetřelec. Tak se všichni navzájem seznámili, poučili o programu dílny, rozdělili do čtyř tvůrčích skupin, zhlédli videosestřih bechyňského festivalu a ještě než ulehli, smířili se i s faktem, že postelí je

méně než nocležníků. S tím ale členové přespolního „Netrdla“ tak trochu počítali a buď vytáhli spacáky, nebo přemluvili někoho hubenějšího ke sdílení lože, takže nakonec byli všichni spokojeni alespoň do té míry, že usnuli.

Sobotní ráno lákalo k rozcvičce na ojněném trávníku, ale principál Zdeněk Řehka byl milosrdný. Ve stanovenou hodinu počala na čerstvě vyfřené podlaže základní pohybová příprava, kombinované to tělesné cvičení tělesné, hlasové a dechové. Cvičení vystřídala práce na dramatických etudách a aranžovací zkoušky „na place“. Odpoledne byl nácvik přerušen specificky zaměřenými hřítkami. Hrál se na soustředění */vyhledávání zvuků/*, na orientaci v prostoru */atomy v látce/*, na stylizaci postavy */předvádění vlastností/*, hrála se tzv. „improvizační liga“ o různých stupních obtížnosti. Bylo až neuvěřitelné, co vše lze vmžiku vymyslet v pantomimické zkratce vyjadřující stát, historickou osobnost, řemeslo, hmyz a další. **Bavili se všichni a učili zároveň a o to právě šlo.** Pak nastal večer a skládání účtů. Jídelna se změnila na divadelní arénu, kde diváky tvořili na dané etudě nezainteresovaní hráči a objektiv videokamery, a jelo se. Bylo možno zhlédnout inscenaci Zoščenkovy povídky „Svatba“, Macourkovy „Karty“ a dramatisaci „Oresteia“ od Aischyla. Pak ještě přídavek Nyklíčkových „budkistů“ mimo program, a místní ponocný se chystal troubit půlnoc. Schopnost vyjádřit svůj pocit po zhlédnutí všech ukázek, kterou ještě Zdeněk následně

zkoumal u přítomných abiturientů, byla poněkud limitována únavou, ale mluvilo se stále se zanícením a k věci.

Když jsem pak o nedělní osmé ranní Zdeňka budil a s vědomím jisté zlomyslnosti poukazoval na nutnost dodržení časového plánu, netušil jsem, že jeho vojenské návyky jsou tak trvalé. Přes protesty některých zhýčkaných jedinců nárokujících dávku spánku ve smyslu Zák. Ř-1 všichni nakonec o chvíli později křepčili v jídelně při dechové a pohybové přípravě. Následovala videoprojekce včerejších představení a po ní odborná debata. Vše se při ní sledovalo prizmatem otázky „**Co je to divadlo?**“. Probíhalo zdůvodnění výběru námětu, procesu dramatické přípravy, obsazení, režie, sdělnosti a komunikativnosti výsledného artefaktu. V přestávce si ještě všichni stříhli cvičení na zpřesnění dikce. To aby si nikdo nestěžoval, že to byla ulevjácká dílna. Těsně před obědem pak došlo na její závěrečné zhodnocení a diskusi nad náměty pro příští ročník. Z kuchyně vonělo uzené a v srdcích divadelních dělníků se konečně usídlil klid po tvůrčím vybouření. Přišla chvíle na shmutí jejich bezprostředních pocitů.

Jarka Kočárová /DS Pard Pardubice/: „Já se jen divím, jak je možné za den vytvořit všechno, co jsme tu viděli. To by snad mohlo rovnou do soutěže MDF v Bechyni. Jsou tu moc prima lidi a je fajn se s nimi setkat i jinde než na festivalu.“

Josef Kasal /dtto/: „Mně role moc nevyšla vzhledem k chvatu času, ale poznal jsem, co vše se dá zvládnout při plném nasazení, při tlaku pevného termínu. Budu teď i v našem divadle méně kompromisní k odkládání jednotlivých termínů při studování hry. Nářky, že je málo času, jsou dosti plané. Myslím si, že díky divadelní dílně se vytváří širší základna amádních divadelníků.“

Lucie Dvořáková /DS Rubikon Tábor/: „Letošní dílna je více zaměřena na konkrétní práci, takže si více odneseme, donutili nás pracovat s textem, vymýšlet si, a to pod tlakem času. Byla to oproti loňsku opravdová divadelní práce, ale krásná...“

Karel Vontroba /DS Lužnice Bechyně/: „Od nás jezdí na dílny jen ti samí lidé. Bojím se, že nestane-li se zázrak, divadlo v Bechyni skončí. Chybí ochota, a to nejen u ochotníků. Tak trochu závidím souborům z Tábora či Hodonína.“

Blanka Pajtinová /DS Skleněných bublin Hodonín/: „Je to nádherná a zajímavá práce, ale mezi námi je spousta začátečníků, kteří by potřebovali více základní řemeslné průpravy.“

Hana Říhová /PDA Písek/: „Je mi tu moc fajn, krásné odreagování. Tvoření je motor, který má pro mne sílu stáda HP.“

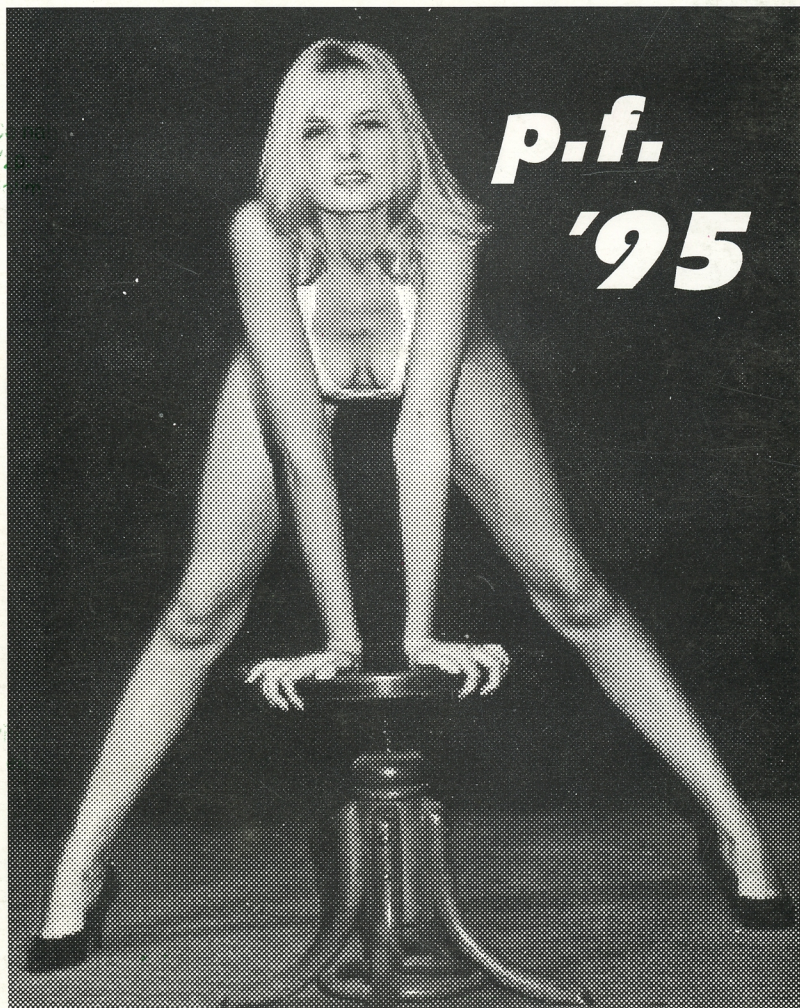
Jana Zechmeisterová /KMS Olomouc, spolu s Hankou Říhovou zdejší zástupkyně menšinového žánru-uměleckého přednesu/: „Jednak jsem pracovala s panem Pallou na textu básně, ale vedle toho jsem si tu připomněla i své divadelnické začátky a zahrála si s chutí v jedné etudě. Je bezva, jak se tu lidé sdružují kolem svého koníčka jímž je jim divadlo.“

Mirka Noppová /KMS Olomouc/: „S výjimkou Bechyně jsem ještě mezi divadelníky nebyla. Jsem nadšena vstřícností svých, mohu-li to tak říci, kolegů, kteří mi umožnili se divadelně projevit. Hrála jsem tu svéráznou roli kapsářky, třeba se mi to někdy v životě hodí...“

D. Zavoral

Obsah

Proměny národních akcí neprofesionálního umění.....	1
Divadelní dílna, vystupte si!	4
Paleta nevysychá.....	7
Art + design	8
Vždyť trocha poezie... ..	9
Nabídka kulturních pořadů agentur na rok 1995.....	11
V Písku samá překvapení.....	18
Kalendářní plán kulturních akcí v roce 1995.....	19
Výstava jako pohled do vlastní duše	21
Jak dostat Pavla Zedníčka na CD „Zpěvy vánoční“	22
Hledáme nové dopisovatele a vyhlašujeme soutěž.....	23
Knihovnické střípky	23
ARTAMA informuje	25
Co se kde klube	26
Klubová příloha	27
Potřeba pohádek	29

ZPRAVODAJ

4/94

PRO KULTURNÍ PRACOVNÍKY V ARMÁDĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Zpracoval autorský kolektiv, odpovědný redaktor Daniel Zavoral, návrh obálky Jožo Skácel, vydává Dům armády Praha. Adresa redakce: Vítězné nám. 4, 160 41 Praha 6, telefon: 02/20 (civilní předvolba) voj. 219 086. Publikace je určena pro vnitřní potřebu Armády České republiky, rozesílá se podle zvláštního rozdělovníku. Vytiskla tiskárna VÚ 6205 Praha. Předlohy odevzdány do tisku 21. listopadu 1994.